

Algemeen Jaarverslag van de Heimans en Thijssen Stichting 2011

Bibliotheek en archief

Bibliotheek

Het Hugo de Vriescentrum heeft in 2011 een flinke opknappbeurt gehad, waarbij o.m. de bibliotheek is geschilderd. Dat betekent dat alle boeken uitgeruimd en opnieuw ingeruimd moesten worden. De bibliotheek, die dit jaar regelmatig figureerde als decor van het televisieprogramma *Buitenhof*, komt nu langzamerhand weer op orde. Bij de reorganisatie is ook de bovenverdieping van de bibliotheek tot onze beschikking gekomen.

Vrijdags vrijwillig in de bibliotheek (Jacques de Smidt)

‘Elke vrijdag geniet een groepje mensen van het gedeelde geloof in het blijven van het boek. Of dat reëel is kan de tijd slechts leren, maar het voelt als zeker weten. Met een 17de-eeuws kruidenboek in handen, of een boek waarin Thijssen zelf zijn ex libris plakte, besef je dat er meer is dan je eigen, specifieke boekenliefde. Ondanks twijfel of het boek het digitale tijdperk zal overleven, is het voor de vrijdagse vrijwilligers niet minder dan ‘zeker weten’ dat deze collectie als kennisbron zal overleven’, schrijft Jacques de Smidt.

‘Het thema van onze boekenverzameling is de relatie tussen mens en natuur; hier kan men vinden hoe het begrip ‘natuur’ zich ontwikkelde van dagelijkse voedselbron, via agro-economische groeimotor en recreatieve luxe tot weer essentiële bron, maar nu voor het voortbestaan van de gehele aarde.

Naarmate hij beter wil begrijpen wat het verschil uitmaakt tussen het constructieve en destructieve effect van zijn handelen op de omgeving, zal de mens ook meer van dit verleden willen weten. Wat is er bijvoorbeeld gebeurd om van de kaalslag die de ruilverkavelingen in ons land nalieten om te schakelen naar behoud van het landschap met een duurzame landbouw en een functionele markt?

Met het invoeren van waardevolle nieuwe schenkingen in de catalogus neemt dit cultureel erfgoed elke week toe. In een paar jaar tijd groeide de collectie van iets meer dan 3000 tot bijna 9000 titels.’ (Vrijwilligers: Titia Bodon, Ed Brinkkemper, John van der Heide, Casper Kraima, Jacques de Smidt, Maaïke Vervoort en Aldo Voûte)

Archief

De archieven en de meeste tijdschriften zijn opgeslagen in de kelder van het gebouw. Het afgelopen jaar is de kelder enigszins opgeruimd, met dien verstande dat er nu alleen nog materiaal staat in de ons toegewezen ruimten. Gezien de aard en omvang van de beschikbare ruimte ontkomt de Heimans en Thijssen Stichting er niet aan om in de komende jaren haar collectie kritisch te bekijken en een deel af te stoten, enerzijds omdat het materiaal niet verantwoord kan worden geconserveerd, anderzijds omdat de hoeveelheid verzameld materiaal niet meer in de beschikbare ruimte is onder te brengen. Daarnaast is er een enorme achterstand in het ordenen en inventariseren van het archiefmateriaal.

Op aanraden van Marga Coesèl wil de Stichting de meest waardevolle archieven in bruikleen geven aan de Artis-bibliotheek, onderdeel van de Bijzondere Collecties van de UvA. De Stichting is hierover in bespreking met het hoofd van de Bijzondere Collecties en de conservator van de Artis-bibliotheek, maar welke archieven worden overgedragen moet nog nader worden uitgewerkt. Daarnaast zullen de archieven van en documentatie over milieuorganisaties en -onderwerpen worden afgestoten, evenals de foto- en diacollecties, de eerste uit ruimtegebrek, de laatste omdat deze in de kelder van het Hugo de Vries Centrum niet onder de juiste omstandigheden kunnen worden bewaard. Marga Coesèl, Hugo Bunte en

René van Hees hebben ook een voorstel gedaan om de tijdschriftencollectie te saneren en een groot aantal titels van de hand te doen. De Heimans en Thijsse Stichting zou dan het overige, minder kwetsbare archiefmateriaal kunnen bewaren. Het zorgvuldig uitzoeken van de collectie is echter een enorme klus, waaraan nog moet worden begonnen.

Schenkingen (René van Hees en Jacques de Smidt)

Het afgelopen jaar zijn er weer veel schenkingen van materiaal aan bibliotheek en archief van de Heimans en Thijsse Stichting gedaan. Deze schenkingen betroffen voornamelijk boeken (ruim 1500 titels), tenzij anders vermeld.

Gerrit Bos; Peter M. Broekens; Jaap en Dea Croockewit (nalatenschap van hun vader, H.W.E. Croockewit; een grote collectie boeken, maar ook materiaal voor andere onderdelen van de collectie zoals voor de ‘Documentatie organisaties’ en ‘Documentatie personen’); Emma van den Dool; Maaïke van Halm-Vos (De Heimans en Thijsse Stichting heeft een kast vol materiaal uit de nalatenschap van Henk van Halm – artikelen, boeken, dia’s, etc. Daar is het afgelopen jaar een doos met dagboeken bijgekomen.); Roel Janssen; Feiko Prins (tijdschriften); Flora te Riet; Jan Rooth (o.a. dia’s, via Arie Spaans); Jan van der Straaten; Hans Vink; Jan Vonck; Roelof de Wit; Rob Zwart (o.a. tijdschriften en oude publicaties van het RIVON, via Eddy van der Maarel); Jaap Zwier (o.a. tijdschriften en divers privé-materiaal). Tenslotte wordt opgemerkt dat Jan van der Straaten en zijn vrouw Marijke alle dia’s van H.P. Gorter (reeds in bezit van de Stichting) hebben gedigitaliseerd.

‘De meeste schenkingen versterken het bestaande boekenbestand gericht op de kennis, beleving en bescherming van natuur (en milieu). Door de schenkingen zijn ook enkele andere thema’s sterk aangevuld: vooral school- en studieboeken vanaf 1880, die zowel laten zien hoe de kennis zich ontwikkelde als wat men van belang vond om de lerende jeugd aan te reiken, maar ook publicaties die gericht zijn op de ‘verheffing van het volk’. Boeiend zijn de lijvige bijdragen over ontdekkingsreizen naar de toen nog witte plekken op de wereldkaart. De industriële revolutie maakte het geld en transport beschikbaar, zodat nieuwsgierige of wetenschappelijke avonturiers hun passie naar het onbekende konden volgen. Bij het invoeren van nieuwe titels in de catalogus is vaak concreet aanvoelbaar wat de schenker bij zijn aankoop bewoog’, schrijft Jacques de Smidt.

‘De omvangrijkste schenkingen komen vaak van kinderen van de oorspronkelijke eigenaar; vaak is er toch een tussenstap nodig om afstand te kunnen doen van dierbaarheden.

Omdat de stichting deze geschenken krijgt, worden dubbele boeken beschikbaar gesteld aan nieuwe liefhebbers. De dubbel exemplaren – nu 1300 stuks – staan opgesteld in de bibliotheek. Sinds de boekenmarkt op de ochtend van de Heimans en Thijsse Dag, eind 2011, zijn geïnteresseerden elke vrijdag welkom in bibliotheek en komen belangstellenden regelmatig neuzen in de ‘boekenmarkt’ – de open kasten in de bibliotheek. De boeken zijn niet geprijsd, maar als iemand iets van zijn gading vindt, vertrekt hij meestal niet zonder een kleine gift aan onze stichting.’

Bezoekers/gebruik bibliotheek en archief (René van Hees)

Leen Bakker (geïnteresseerd in overtollige boeken uit de bibliotheek); Frans Beekman en Wouter Renaud (archief J.J. ter Pelkwijk); Evert Boeve en echtgenote kwamen de opgeknapte bibliotheek bekijken en schonken enig materiaal, o.m. tijdschriften en foto’s; Hein van Bohemen (bekijken bibliotheek en schenking van zijn laatste boek); Toine Cleef; Marga Coesel; Willem Holthuizen (de inmiddels afgetreden voorzitter van Thijsse’s Hof) + twee medewerkers; Carla Meyer en Ben Sleeman (kennismakingsbezoek, zij hebben een deel van hun archief meegenomen om bij te werken); Christine Langerhorst; Hans van Os (studie naar aspecten van leven en werken van Jac. P. Thijsse); Martin Wassen, echtgenote en kinderen (bezoek bibliotheek); Roel de Wit + echtgenote (oriënterend bezoek aan bibliotheek en archief; wil in de toekomst materiaal uit zijn eigen archief aan de Heimans en Thijsse Stichting schenken)

In de loop van het jaar zijn een aantal foto’s ter beschikking gesteld voor publicaties en tentoonstellingen: aan Ineke Klaver (foto’s van Heimans en Thijsse voor een publicatie over het 100-jarig bestaan van de KNNV-afdeling Apeldoorn), aan Museum Beeckestein (foto van Thijsse voor een tentoonstelling over landschapscultuur), aan het Historisch Centrum Overijssel (voor een

tentoonstelling over Eli Heimans n.a.v. een lezing) en aan Rolf Roos van Natuurmedia voor zijn laatste publicatie(s).

Moreel erfgoed van Heimans en Thijssse

Met de benoeming van Frank Berendse als voorzitter kwam het afgelopen jaar naast de collectie, die hij als het 'fysieke erfgoed' kenschetste, ook het 'morele erfgoed' van Heimans en Thijssse op de agenda van de bestuursvergaderingen te staan en de vraag of, en zo ja hoe, de Heimans en Thijssse Stichting zich hiervoor zou moeten inzetten. Natuur kan alleen in stand worden gehouden middels de ethiek, bepleitte hij, door biodiversiteit, natuurbehoud en duurzaamheid als vormen van beschaving te onderkennen. Door jaarlijks een spraakmakende lezing over dit onderwerp te organiseren, zou de Heimans en Thijssse Stichting in bredere kring aandacht voor dit onderwerp kunnen vragen. In het 'Strategisch plan', dat op de AB-vergadering in februari 2012 zal worden besproken, wordt hier nader op in gegaan.

Activiteiten (Maarten Smies)

De Heimans en Thijssse Dag was dit jaar gewijd aan het 150-ste geboortejaar van Eli Heimans. Vanwege het regelmatige contact met Artis-hoogleraar prof. dr Erik de Jong, in verband met het behoud van het Heimans Diorama c.q. de mogelijke verhuizing naar het Groote Museum, kon deze dag onder de titel "Een biologisch en ethisch reveil: De erfenis van Eli Heimans (1861-1914) nu" plaatsvinden in Artis, in de (voormalige) collegezaal van gebouw 'De Volharding'. Het symposium werd ook in samenwerking met Artis (Educatie) georganiseerd, maar liep om uiteenlopende redenen vertraging op waardoor de dag pas op 10 december kon worden gehouden i.p.v. in september, zoals aanvankelijk de bedoeling was.

Mevrouw dr. Marga Coesèl (Artis Bibliotheek, Universiteit van Amsterdam) hield een inleiding over het leven en werk van Eli Heimans, prof. dr Erik de Jong (Artis hoogleraar, Universiteit van Amsterdam) sprak over de betekenis van het Heimans Diorama t.o.v. andere historische diorama's en panorama's en drs. Thomas van Slobbe (Stichting waArde, Beek-Ubbergen) vroeg zich af hoe men in dit digitale tijdperk de betekenis van de natuur kon overdragen aan volgende generaties.

In het kader van de restauratie van het diorama heeft de Heimans en Thijssse Stichting door Meeuwsen Natuurgeluiden een geluidsopname laten maken van de vogels die in het Heimans diorama staan opgesteld. Na afloop van de lezingen was er gelegenheid om het Diorama in het Aquariumgebouw te bezoeken en werd de geluidsopname gepresenteerd. Henk Meeuwsen, die o.m. naar Texel was gereisd om de zilvermeeuwen en kleine mantelmeeuwenkolonie op de Westerduinen vast te leggen, gaf daarbij uitleg over de totstandkoming van de opname. Aan het einde van de dag was er tijdens een receptie nog gelegenheid om wat na te praten. Al met al was het een geanimeerde middag waaraan ongeveer 90 deelnemers hebben deelgenomen.

Om aandacht voor het symposium te vragen zijn, behalve in ons eigen blad, in diverse tijdschriften (o.a. in *Artis*, *Binnenstad* en *Bionieuws*) artikelen verschenen over Heimans, het Heimans Diorama en het Heimans Symposium.

Heimans en Thijssse Prijs (Maarten Smies)

Het Dagelijks Bestuur heeft besloten om in 2012 geen Heimans en Thijssse Prijs uit te reiken. Om de gang van zaken wat betreft nominaties van kandidaten, de beoordeling van de voordracht en de toekenning van de Heimans en Thijssse Prijs transparanter te maken, is op voorstel van het bestuurslid De Hullu een reglement voor de Heimans en Thijssse Prijs ontwikkeld.

Informatie en Communicatie

Nieuwsbrief (Lydia Haafkens en Eddy van der Maarel)

Dit jaar verschenen de nummers 40 en 41 van de Heimans en Thijsse *Nieuwsbrief*. Beide nummers hadden weer een omvang van vier pagina's. Vaste rubrieken waren wederom het 'Ten Geleide', dat nu meestal een andere naam heeft en een wisselende schrijver, en de 'Wie was'-serie: mini-monografieën over belangrijke natuurhistorici en natuurbeschermers, geschreven door Marga Coesèl. Dit jaar werd veel aandacht besteed aan de Heimans en Thijsse Dag, die in Artis plaatsvond. Vanwege het uitstel van de Heimans en Thijsse Dag verscheen het juni-nummer van de *Nieuwsbrief* pas in september. Aangezien het Dagelijks Bestuur een verslag van de Heimans en Thijsse Dag in het november-nummer wilde opnemen kwam ook dit nummer te laat uit.

Inhoud van Nieuwsbrief 40

Anon. (Maarten Smies) – Heimans en Thijsse Dag op 10 december 2011. Een biologisch en ethisch reveal: De erfenis van Eli Heimans (1861-1914) nu.

Juliet Oldenburger – Heimans in Artis

Het bestuur – Afscheid van drie bestuursleden: Eddy van der Maarel, Pieter Schroevers, Jacques de Smidt

Anon. (Bestuursleden) – Presentatie van nieuwe leden van het Dagelijks Bestuur: Frank Berendse, voorzitter, Juliet Oldenburger, Herbert Kuyvenhoven, Frank Saris

Marga Coesèl – Wie Was...? nr 20: H. Cleyndert Azn

Inhoud van Nieuwsbrief 41

Frank Berendse, voorzitter – Naar een strategisch plan voor de Heimans en Thijsse Stichting

Anon. (Redactie) – Jaarvergadering met programma voor donateurs

Lydia Haafkens en Eddy van der Maarel – Heimans Symposium 10 december 2011 Een biologisch en ethisch reveal: De erfenis van Eli Heimans nu.

Marga Coesèl – Wie Was...? nr 21: M.J. Adriani

Website (Herbert Kuyvenhoven)

De website is ook in 2011 weer een belangrijke bron van informatie geweest voor belangstellenden. Naast de aankondiging van het Heimans Symposium, de boekenmarkt en een artikel van Juliet Oldenburger over het Heimans Diorama in Artis, zijn onder andere diverse aankondigingen van nieuw verschenen boeken opgenomen. In totaal zijn in 2011 44 actuele berichten op de website geplaatst. De menu-structuur van de website is aangepast en er zijn dossiers aangemaakt voor 'Bezuinigingen op natuur', 'Boeken', 'Oostvaardersplassen' en 'Personen'.

Nieuwsmail

In 2011 is vijfmaal een Heimans en Thijsse *Nieuwsmail* met actuele berichten verzonden. Op dit moment ontvangen in totaal 373 personen of organisaties de *Nieuwsmail*, waarvan 231 zijn geregistreerd als donateur.

Twitter

De Heimans en Thijsse Stichting is ook actief op Twitter (https://twitter.com/heimans_thijsse). Actuele berichten op de website en activiteiten van de Stichting worden met een link gemeld in zogenaamde 'tweets'. Momenteel heeft de Stichting 125 volgers op Twitter. Ook Eli Heimans heeft een account op Twitter (<https://twitter.com/EliHeimans>). Met name voorafgaand aan 10 december heeft Heimans op Twitter aandacht gegeven aan het symposium ter gelegenheid van zijn 150ste geboortejaar.